

Review Article

Promoting Social and Human Resources for the Socio-Economic Development of the Northwest of Vietnam

Nguyen Van Khanh*

VNU University of Social Sciences and Humanities, 336 Nguyen Trai, Thanh Xuan, Hanoi, Vietnam

Received 29 October 2024

Revised 03 December 2024; Accepted 20 December 2024

Abstract: Social and human resources refer to a wide range of factors related to people and culture that are crucial for a nation's or region's sustainable development. These resources help improve people's quality of life and lay the groundwork for economic and social growth. When developed and utilized effectively, they can promote economic growth while ensuring societal fairness. In the age of the Fourth Industrial Revolution and globalization, it is more important than ever to invest in social and human resources. To fully tap into the potential of people and their cultural values, countries must create suitable policies. This includes improving education, preserving and promoting national culture, and fostering creativity within local communities and ethnic groups. The Northwest region of Vietnam is significant for economic and social development as well as national security. This article examines the role of social and human resources, discusses how they can be mobilized, and identifies the challenges in utilizing this valuable resource to support economic and social development in the Northwest region during this period of national progress.

Keywords: Social and human resources, development of the Northwest region.

* Corresponding author.

E-mail address: khanhmv@vnu.edu.vn

<https://doi.org/10.25073/2588-1116/vnupam.4536>

Phát huy nguồn lực xã hội – nhân văn phục vụ phát triển kinh tế – xã hội vùng Tây Bắc Việt Nam

Nguyễn Văn Khánh*

*Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội,
336 Nguyễn Trãi, Thanh Xuân, Hà Nội, Việt Nam*

Nhận ngày 29 tháng 10 năm 2024

Chỉnh sửa ngày 03 tháng 12 năm 2024; Chấp nhận đăng ngày 20 tháng 12 năm 2024

Tóm tắt: Nguồn lực xã hội - nhân văn là một khái niệm rộng lớn, bao gồm các yếu tố liên quan đến con người và văn hóa, đóng vai trò quyết định trong quá trình phát triển bền vững của một quốc gia, khu vực. Nó không chỉ giúp cải thiện chất lượng cuộc sống mà còn tạo ra nền tảng cho sự phát triển kinh tế và xã hội. Sự phát triển và sử dụng hiệu quả của nguồn lực này sẽ góp phần vào mục tiêu tăng trưởng kinh tế, đồng thời đảm bảo công bằng xã hội. Trong bối cảnh cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư và quá trình toàn cầu hóa hiện nay, việc đầu tư phát triển và phát huy nguồn lực xã hội - nhân văn trở nên cần thiết hơn bao giờ hết. Để khai thác tối đa tiềm lực của con người và các giá trị văn hóa – nhân văn, các quốc gia cần xây dựng chính sách phù hợp nhằm nâng cao chất lượng giáo dục, bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc cũng như khuyến khích sự sáng tạo trong cộng đồng dân cư/dân tộc. Khu vực Tây Bắc Việt Nam là một vùng rộng lớn, có vị trí quan trọng chiến lược trong sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội và bảo vệ an ninh Tổ quốc. Từ các khái niệm và các yếu tố cấu thành nguồn lực xã hội – nhân văn, bài viết phân tích làm rõ vai trò của nguồn lực xã hội - nhân văn, chỉ rõ các điều kiện và khả năng huy động, cùng những thách thức trong việc phát huy nguồn lực đặc biệt này để đẩy mạnh phát triển kinh tế - xã hội vùng Tây Bắc trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam.

Từ khóa: Nguồn lực xã hội - nhân văn, phát triển vùng Tây Bắc.

1. Mở đầu

Các nguồn lực xã hội – nhân văn trong vùng Tây Bắc không chỉ đóng vai trò quan trọng trong việc bảo tồn và phát triển văn hóa địa phương mà còn tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển kinh tế bền vững. Trong những năm qua, đã có nhiều chương trình, dự án đầu tư với lượng kinh phí lớn từ nhiều nguồn đã được triển khai, như các dự án xóa đói giảm nghèo, phát triển giao thông và kết cấu hạ tầng cơ sở, xây dựng nông thôn mới đã và đang được triển khai tại vùng Tây Bắc. Các chương trình, dự án này đã phát huy các giá trị

nguồn lực xã hội – nhân văn của địa phương, góp phần đáng kể vào sự nghiệp phát triển kinh tế, xã hội và văn hóa và nâng cao đời sống của người dân địa phương. Bên cạnh đó, quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa và mở rộng giao thương trong nước và quốc tế, cũng góp phần to lớn vào những chuyển biến kinh tế, xã hội và văn hóa của vùng. Điều này tạo ra những cơ hội và cả những thách thức trong việc phát huy các giá trị nguồn lực xã hội – nhân văn của vùng Tây Bắc trong bối cảnh đẩy mạnh sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước.

* Tác giả liên hệ.

Địa chỉ email: khanhvn@vnu.edu.vn

<https://doi.org/10.25073/2588-1116/vnupam.4536>

Đã có rất nhiều nghiên cứu về khu vực này trên các phương diện như nghiên cứu xây dựng và hoàn thiện cơ sở dữ liệu, cơ sở khoa học, mô hình phát triển bền vững vùng Tây Bắc; nghiên cứu về điều kiện tự nhiên, tài nguyên, kinh tế, văn hóa xã hội, nguồn nhân lực, môi trường; nghiên cứu các giải pháp trong điều chỉnh chiến lược, quy hoạch, kế hoạch phát triển, các tiểu vùng, liên vùng và cho toàn vùng Tây Bắc; mô hình phát triển kinh tế - xã hội phù hợp cho các tiểu vùng và vùng Tây Bắc; nghiên cứu áp dụng khoa học và công nghệ phát triển kinh tế, hạ tầng giao thông, thông tin, văn hóa, xã hội, sử dụng hợp lý tài nguyên thiên nhiên và bảo vệ môi trường, phòng tránh và giảm nhẹ thiên tai vùng Tây Bắc; vấn đề môi trường và thiên tai đặc thù (liên vùng và liên quốc gia) ở Tây Bắc; Nghiên cứu nguồn nhân lực cho phát triển các ngành nghề kinh tế - xã hội vùng Tây Bắc; Nghiên cứu đào tạo nguồn nhân lực quản lý xã hội, quản lý kinh tế phục vụ phát triển bền vững vùng Tây Bắc... Các nghiên cứu này đã khắc họa nên bức tranh tổng thể, góp phần thực hiện mục tiêu phát triển hài hòa và bền vững của vùng Tây Bắc trong giai đoạn vừa qua.

Trước những thách thức của bối cảnh mới như vấn đề hội nhập và phát triển văn hóa vùng, vấn đề biến đổi xã hội từ cuộc Cách mạng Công nghiệp lần thứ tư, v.v., việc phát huy giá trị nguồn lực xã hội - nhân văn trong phát triển kinh tế - xã hội vùng Tây Bắc là hết sức cần thiết. Quá trình phát huy các giá trị cần đi kèm với các thiết chế quản lý, định hướng việc tìm kiếm, phát huy nguồn lực, tránh tình trạng đánh mất các bản sắc văn hóa địa phương, sự thiếu hiểu biết của thế hệ trẻ về trách nhiệm giữ gìn và phát huy những nét đẹp văn hóa xã hội mang tính bản địa và hơn hết, việc phát huy này phải được sự quan tâm và tham gia của cộng đồng người dân Tây Bắc. Các chính sách hỗ trợ kịp thời sẽ giúp phát huy tối đa giá trị nguồn lực xã hội và nhân văn, đóng góp cho việc thực hiện các mục tiêu phát triển kinh tế - xã hội của địa phương trong thời gian tới. Bài viết có mục đích cung cấp các khái niệm và các thành tố cấu thành nguồn lực xã hội - nhân văn, làm rõ vai trò của nguồn lực xã hội - nhân văn cũng như những thách thức trong quá trình phát huy các

nguồn lực đặc biệt này trong phát triển bền vững vùng Tây Bắc hiện nay.

2. Nội hàm khái niệm và vai trò của nguồn lực xã hội - nhân văn trong phát triển kinh tế - xã hội

Nguồn lực xã hội - nhân văn là một khái niệm rộng lớn, bao gồm tất cả các yếu tố liên quan đến con người và văn hóa mà có thể được khai thác để phát triển xã hội. Đây là một phần quan trọng trong việc xây dựng và phát triển nền tảng cho sự thịnh vượng của một quốc gia. Nguồn lực xã hội - nhân văn không chỉ đơn thuần là nguồn lực vật chất mà còn bao gồm tri thức, kỹ năng, văn hóa, và các giá trị tinh thần của con người. Theo Liên Hợp Quốc, nguồn lực này bao gồm tất cả những kiến thức, kỹ năng, kinh nghiệm, năng lực và tính sáng tạo của con người có liên quan đến sự phát triển của mỗi cá nhân và của đất nước.

Các yếu tố cấu thành nguồn lực xã hội - nhân văn gồm:

- Nguồn nhân lực: đây là yếu tố quan trọng nhất, bao gồm toàn bộ dân cư có khả năng lao động, trực tiếp tạo ra sức mạnh cho sự phát triển kinh tế và xã hội. Nguồn nhân lực không chỉ tính đến số lượng mà còn cần chú trọng đến chất lượng;

- Tri thức và giáo dục: tri thức được coi là một nguồn lực vô tận, có khả năng thúc đẩy đổi mới và phát triển bền vững. Giáo dục đóng vai trò then chốt trong việc nâng cao chất lượng nguồn nhân lực;

- Văn hóa cũng là một thành tố quan trọng, không chỉ tồn tại dưới dạng các di sản vật thể mà còn bao gồm các giá trị tinh thần, phong tục tập quán và lối sống. Văn hóa có thể tạo ra động lực cho sự sáng tạo và phát triển trong xã hội. Các giá trị như lòng yêu nước, khát vọng cống hiến và lý tưởng sống cũng là những yếu tố quan trọng trong việc hình thành nguồn lực xã hội - nhân văn.

Nguồn lực xã hội - nhân văn đóng vai trò quyết định trong quá trình phát triển bền vững của một quốc gia. Nó không chỉ giúp cải thiện chất lượng cuộc sống mà còn tạo ra nền tảng cho sự phát triển kinh tế, chính trị và văn hóa. Sự phát triển của nguồn lực này sẽ góp phần vào việc thực hiện các mục tiêu tiến bộ và công bằng xã

hội. Trong bối cảnh toàn cầu hóa ngày nay, việc đầu tư vào nguồn lực xã hội - nhân văn trở nên cần thiết hơn bao giờ hết. Để phát huy tối đa tiềm năng của con người và văn hóa, các quốc gia cần xây dựng chính sách phù hợp nhằm nâng cao chất lượng giáo dục, bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa dân tộc cũng như khuyến khích sự sáng tạo trong cộng đồng.

Vai trò của các giá trị nguồn lực xã hội - nhân văn:

Các giá trị nguồn lực xã hội - nhân văn đóng vai trò nền tảng trong phát triển kinh tế - xã hội, giúp tạo ra một môi trường ổn định và hợp tác, đồng thời thúc đẩy đổi mới sáng tạo, nâng cao chất lượng nguồn nhân lực và bảo vệ công bằng xã hội. Các giá trị này tạo điều kiện cho sự phát triển bền vững, nâng cao chất lượng cuộc sống và giảm nghèo. Chính vì vậy, việc phát huy các giá trị nhân văn trong xã hội là yếu tố quyết định sự thành công trong quá trình phát triển kinh tế và xã hội.

- Thúc đẩy sự sáng tạo: nguồn lực văn hóa và tri thức đóng vai trò quan trọng trong việc khuyến khích sự sáng tạo và đổi mới, từ đó nâng cao năng suất lao động và chất lượng sản phẩm. Các giá trị xã hội - nhân văn, đặc biệt là tinh thần tự lực, sáng tạo và khả năng tự quản, đóng vai trò thúc đẩy sự đổi mới trong xã hội. Khi có cơ hội phát huy năng lực sáng tạo, khả năng giải quyết vấn đề, các cá nhân và tổ chức trong xã hội sẽ tạo ra những sản phẩm, dịch vụ và công nghệ mới, thúc đẩy sự phát triển kinh tế. Những giá trị này cũng có thể giúp cộng đồng đối phó với các thách thức mới như biến đổi khí hậu, đô thị hóa hay chuyển đổi số.

- Cải thiện chất lượng cuộc sống: các giá trị nhân văn như tinh thần cộng đồng, lòng yêu nước và khát vọng cống hiến giúp nâng cao chất lượng cuộc sống của người dân, tạo ra một xã hội công bằng và văn minh. Các giá trị xã hội - nhân văn cũng góp phần nâng cao nhận thức và khuyến khích sự tham gia tích cực của người dân vào các hoạt động phát triển cộng đồng. Khi nhận thức được vai trò của mình trong việc xây dựng các giá trị xã hội chung, các cộng đồng dân cư/dân tộc sẽ chủ động tham gia vào các chương trình phát triển kinh tế, xã hội, từ đó tạo ra một xã hội

năng động, sáng tạo và có khả năng tự lực trong việc giải quyết các vấn đề của mình.

- Định hướng phát triển bền vững: nguồn lực xã hội - nhân văn không chỉ hỗ trợ cho sự phát triển kinh tế mà còn đảm bảo rằng sự phát triển này diễn ra một cách bền vững và nhân văn, phù hợp với lợi ích của cộng đồng. Điều này có thể giúp tạo ra những mô hình kinh tế, như nông nghiệp hữu cơ, du lịch sinh thái, phát triển công nghiệp xanh.

- Tạo ra môi trường xã hội ổn định: dựa trên một nền tảng văn hóa vững chắc, người dân có thể cùng cộng đồng xây dựng một xã hội ổn định, dân chủ và công bằng, từ đó thu hút đầu tư và phát triển kinh tế. Các giá trị xã hội - nhân văn, đặc biệt là văn hóa, đóng vai trò quan trọng trong việc bảo vệ và phát huy bản sắc dân tộc, duy trì sự gắn kết cộng đồng và truyền cảm hứng cho các hoạt động phát triển. Khi các cá nhân, nhóm cộng đồng chia sẻ và thực hiện những giá trị nhân văn chung, như sự tôn trọng, lòng nhân ái, và ý thức tập thể, họ sẽ dễ dàng hợp tác và hỗ trợ lẫn nhau. Điều này tạo ra một môi trường xã hội ổn định, làm chỗ dựa cho các hoạt động kinh tế phát triển thuận lợi, đặc biệt trong các cộng đồng dân tộc thiểu số hoặc vùng sâu, vùng xa. Những giá trị như sự công bằng, minh bạch, trách nhiệm và tôn trọng pháp luật giúp xây dựng niềm tin giữa chính quyền và người dân. Các thể chế xã hội hiệu quả sẽ tạo ra môi trường thuận lợi cho phát triển kinh tế, bởi chúng đảm bảo sự công bằng trong phân phối tài nguyên, tạo ra các chính sách hỗ trợ hợp lý và duy trì trật tự xã hội.

3. Một số giải pháp phát huy nguồn lực xã hội - nhân văn trong phát triển kinh tế - xã hội vùng Tây Bắc

Đây là một chủ đề quan trọng, liên quan đến việc khai thác và phát triển các giá trị văn hóa, nhân văn, trước hết là nguồn lực con người để thúc đẩy sự phát triển bền vững kinh tế- xã hội của các khu vực và đất nước.

Tổng quan về tiềm năng và nguồn lực vùng Tây Bắc:

Tây Bắc Việt Nam là một vùng có vị trí chiến lược đặc biệt quan trọng về kinh tế - xã hội, quốc

phòng, an ninh bao gồm 6 tỉnh là Lào Cai, Lai Châu, Yên Bái, Điện Biên, Sơn La.

, Hòa Bình và các huyện phía Tây của tỉnh Thanh Hoá và tỉnh Nghệ An. Tổng diện tích khoảng trên 50.570 km² (chiếm trên 15,3 % diện tích cả nước), có đường biên giới tiếp giáp với Lào và Trung Quốc. Dân số đạt khoảng 4,2 triệu người, với hơn 20 dân tộc thiểu số, trong đó đông nhất là Mường, Thái, Mông, Dao, Tày, Nùng. Đây là vùng giàu tài nguyên khoáng sản, lâm thổ sản, và có vị trí chiến lược quan trọng về quốc phòng, an ninh và đối ngoại của cả nước. Với các điều kiện tự nhiên đặc trưng, Tây Bắc có ưu thế trong phát triển cây công nghiệp, cây dược liệu, các loại rau quả cận nhiệt và ôn đới; có thể mạnh về chăn nuôi gia súc; phát triển du lịch, kinh tế cửa khẩu. Bên cạnh tiềm năng kinh tế và nhân lực, Tây Bắc là vùng có không gian văn hóa rộng lớn, phong phú với nhiều nét văn hóa rất đặc trưng; quê hương của những điệu xòe, những điệu hát then, hát lượn gắn với các lễ hội truyền thống của các tộc người.

Trong thời gian gần đây, tốc độ tăng trưởng kinh tế chung của vùng qua các năm đều tăng dần, cơ sở hạ tầng kinh tế - xã hội, nhất là điện, đường, trường, trạm được nâng cấp, mở rộng; nhiều khu công nghiệp, cụm công nghiệp được xây dựng, đi vào hoạt động. Các dự án đầu tư vào khu vực tăng cả về số lượng, quy mô; trong đó, có nhiều dự án trọng điểm quốc gia. Nông - lâm - ngư nghiệp bước đầu phát triển theo hướng sản xuất hàng hóa, hình thành một số vùng sản xuất tập trung, chuyên canh, đạt hiệu quả kinh tế cao, góp phần quan trọng vào sự ổn định, phát triển chung của đất nước [1]. Bên cạnh việc khai thác, đầu tư và cải thiện về cơ sở hạ tầng, vùng Tây Bắc còn được bảo tồn và phát huy bản sắc văn hoá dân tộc, bảo vệ môi trường, đảm bảo an ninh quốc phòng và giữ vững ổn định chính trị. Tuy có nhiều tiềm năng và lợi thế nhưng do địa hình cao, dốc, chia cắt phức tạp; cơ sở hạ tầng (đặc biệt hệ thống giao thông, điện đường trường trạm, hệ thống chế biến nông, lâm sản, các cơ sở hạ tầng phục vụ dân sinh...) còn nhiều khó khăn; mặt bằng dân trí còn thấp nên đã có những ảnh hưởng không nhỏ đến phát triển kinh tế xã hội của vùng. Cùng với những giá trị nguồn lực xã

hội - nhân văn đã được hình thành từ rất lâu đời, vùng Tây Bắc cũng đón nhận những thay đổi từ bối cảnh phát triển kinh tế - xã hội trong bối cảnh mới.

Các căn cứ pháp lý xây dựng giải pháp:

Vùng Tây Bắc Việt Nam được xác định là một trong những địa bàn trọng yếu cần được phát triển nhanh và bền vững nhằm nâng cao chất lượng cuộc sống và đảm bảo an ninh quốc phòng. Trong mấy thập niên vừa qua, Đảng và Nhà nước đã ban hành nhiều văn bản liên quan đến phát triển bền vững tại khu vực này, nổi bật là những văn bản sau đây.

i) *Nghị quyết số 37-NQ/TW* (2004): Nghị của Bộ Chính trị, đặt ra phương hướng phát triển kinh tế - xã hội cho vùng trung du miền núi Bắc Bộ đến năm 2010. Nó nhấn mạnh tầm quan trọng của việc qui hoạch xây dựng phát triển vùng mạnh mẽ, không chỉ nhằm đáp ứng nguyện vọng của người dân mà còn để đảm bảo sự phát triển chung của đất nước [2];

ii) *Quyết định số 79/2005/QĐ-TTg* của Thủ tướng Chính phủ cụ thể hóa Nghị quyết 37, nhằm huy động sự tham gia của các cơ quan nhà nước trong việc phát triển kinh tế - xã hội và bảo đảm an ninh cho vùng Tây Bắc. Sau hơn mười năm thực hiện, quyết định này đã tạo ra nhiều chuyển biến tích cực trong phát triển hạ tầng và đời sống người dân [3];

iii) *Kết luận số 26-KL/TW* (2012) của Bộ Chính trị Trung ương Đảng tiếp tục nhấn mạnh việc thực hiện Nghị quyết 37 của Bộ Chính trị nhằm đẩy mạnh phát triển kinh tế - xã hội cho vùng Tây Bắc đến năm 2020 [4];

iv) *Quyết định số 1064/QĐ-TTg* của Thủ tướng Chính phủ: Phê duyệt Quy hoạch tổng thể phát triển kinh tế - xã hội vùng Trung du và Miền núi phía Bắc đến năm 2020 [5];

v) *Quyết định 5018/QĐ-BNN-TT* (2021) của Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn phê duyệt kế hoạch phát triển bền vững cây ăn quả tại các tỉnh vùng Tây Bắc đến năm 2030, nhằm nâng cao giá trị kinh tế từ nông sản và cải thiện đời sống người dân [6].

Bên cạnh đó là hệ thống các văn bản cụ thể trong phát triển từng ngành, lĩnh vực của các địa phương vùng Tây Bắc. Đại hội XIII của Đảng,

nhất là các nghị quyết mới đây về phát triển các vùng kinh tế chiến lược, cho thấy địa bàn Tây Bắc vừa giàu tiềm năng, lợi thế nhưng cũng đang đứng trước những yêu cầu cùng thách thức trong lộ trình hướng tới mục tiêu phát triển nhanh và bền vững [7].

Các giải pháp phát huy nguồn lực xã hội – nhân văn tại vùng Tây Bắc:

- *Nghiên cứu và nhận diện giá trị nhân văn:* cần tiến hành nghiên cứu sâu rộng để nhận diện các giá trị và nguồn lực nhân văn hiện có trong cộng đồng, từ đó đánh giá thực trạng và tiềm năng của vùng trong các lĩnh vực khác nhau như văn hóa, giáo dục, và kinh tế. Trên cơ sở các nghiên cứu cơ bản về giá trị văn hóa, xã hội của các cộng đồng dân tộc thiểu số trong vùng Tây Bắc, thực hiện các nghiên cứu chuyên sâu, khảo sát thực tế về các yếu tố văn hóa, tín ngưỡng, phong tục tập quán, ngôn ngữ, nghệ thuật dân gian và các giá trị nhân văn khác để nhận diện và có giải pháp bảo tồn các giá trị này. Các nghiên cứu không chỉ cần tập trung vào việc bảo tồn mà còn phải tìm ra cách thức phát huy các giá trị này trong bối cảnh phát triển hiện đại. Đồng thời, xây dựng và phát triển các mô hình nghiên cứu ứng dụng và phát huy những giá trị xã hội – nhân văn vào trong các hoạt động phát triển kinh tế. Ví dụ, nghiên cứu các mô hình kết hợp giữa phát triển du lịch và bảo tồn văn hóa, khai thác giá trị truyền thống trong phát triển nông nghiệp bền vững (như các phương thức canh tác hữu cơ, nông nghiệp gắn với bảo vệ môi trường). Những mô hình này sẽ tạo ra các giải pháp thực tiễn, khả thi để phát huy các giá trị xã hội – nhân văn trong phát triển kinh tế.

Để phát huy giá trị nhân văn trong phát triển kinh tế – xã hội cần có sự tham gia của cộng đồng địa phương, đặc biệt là các dân tộc thiểu số. Cộng đồng có thể đóng góp rất nhiều trong việc nhận diện và bảo tồn các giá trị truyền thống, đồng thời cung cấp thông tin quý giá cho các nhà nghiên cứu. Các chương trình nghiên cứu, bảo tồn văn hóa và phát triển cộng đồng cần khuyến khích sự tham gia chủ động của cộng đồng thông qua các hội thảo, cuộc họp và các nhóm làm việc. Các dự án kết hợp giữa bảo tồn các giá trị xã hội – nhân văn và phát triển kinh tế là rất cần thiết

để khai thác tối đa tiềm năng của vùng Tây Bắc. Ví dụ, các dự án du lịch sinh thái, du lịch cộng đồng kết hợp bảo tồn văn hóa dân tộc có thể là một phương thức để phát triển kinh tế mà vẫn giữ gìn được các giá trị văn hóa, xã hội của cộng đồng địa phương. Chính sách hỗ trợ và phát triển các sản phẩm văn hóa, thủ công mỹ nghệ, ẩm thực đặc sắc của các dân tộc thiểu số cũng cần được coi trọng.

Cùng với những tác động của cuộc Cách mạng Công nghiệp lần thứ tư, quá trình chuyển đổi số quốc gia cũng được thực hiện ngày càng mạnh mẽ và hiệu quả trong phát triển địa phương. Theo đó, công nghệ và các ứng dụng công nghệ số đóng vai trò quan trọng trong việc nhận diện, bảo tồn và quảng bá các giá trị xã hội – nhân văn. Việc xây dựng các nền tảng số, website, ứng dụng di động để lưu trữ, giới thiệu các tài liệu nghiên cứu về văn hóa, xã hội, di sản của các cộng đồng dân tộc sẽ giúp người dân địa phương và du khách tìm hiểu, khám phá và tham gia vào các hoạt động phát triển văn hóa, xã hội. Đồng thời, công nghệ thông tin cũng giúp kết nối các nhà nghiên cứu, các tổ chức quốc tế, các cơ quan chính phủ và cộng đồng địa phương trong các hoạt động vì mục tiêu phát triển bền vững.

Việc thúc đẩy các nghiên cứu và nhận diện giá trị nguồn lực xã hội – nhân văn trong phát triển kinh tế – xã hội vùng Tây Bắc cần sự phối hợp chặt chẽ giữa chính quyền, cộng đồng và các tổ chức nghiên cứu. Để có thể nhận diện và phát huy các giá trị nguồn lực xã hội – nhân văn, cần có một đội ngũ nghiên cứu và cán bộ quản lý có đủ năng lực chuyên môn và kiến thức thực tiễn. Chính vì vậy, các chương trình đào tạo, bồi dưỡng kỹ năng nghiên cứu và quản lý cộng đồng, phát triển bền vững cần được triển khai thường xuyên. Điều này không chỉ giúp nâng cao nhận thức về tầm quan trọng của các giá trị văn hóa – xã hội mà còn tạo điều kiện để áp dụng chúng vào các chiến lược phát triển kinh tế – xã hội tại địa phương.

- *Đẩy mạnh giáo dục và đào tạo:* tăng cường giáo dục về lòng yêu nước, tự hào dân tộc và trách nhiệm xã hội cho các tầng lớp nhân dân. Hoạt động này không chỉ nâng cao ý thức cộng đồng mà còn khuyến khích người dân tham gia

tích cực vào các hoạt động phát triển xã hội. Cũng như nhiều quốc gia khác, việc phát triển nguồn lực xã hội nhân văn ở Việt Nam luôn gắn liền với sự phát triển bền vững đất nước, góp phần hình thành nguồn nhân lực chất lượng cao, có trình độ học vấn và mang đậm tính nhân văn với các giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp. Một trong những nguồn lực quan trọng để phát triển kinh tế - xã hội chính là con người. Phát triển giáo dục, đào tạo nghề cho người dân vùng Tây Bắc, đặc biệt là các lớp trẻ, sẽ giúp họ nâng cao trình độ, khả năng lao động và sáng tạo trong công việc. Các chính sách hỗ trợ đào tạo nghề, tạo việc làm tại chỗ, khuyến khích sáng tạo và khởi nghiệp sẽ giúp cộng đồng địa phương mở mang thêm nhiều ngành nghề mới, từ đó thúc đẩy sự phát triển đa dạng của nền kinh tế. Trên cơ sở Nghị quyết số 52/NQ-CP ngày 15/6/2016 của Chính phủ về đẩy mạnh phát triển nguồn nhân lực các dân tộc thiểu số giai đoạn 2016-2020, định hướng đến năm 2030, các địa phương vùng Tây Bắc cần tăng cường phối hợp chặt chẽ giữa các cơ sở giáo dục, đào tạo, các tổ chức khoa học, công nghệ với các phương tiện thông tin đại chúng để tuyên truyền các chủ trương, chính sách, pháp luật về phát triển nhân lực ở vùng Tây Bắc [8]. Bên cạnh đó, cần tăng cường vai trò của Trường đại học Tây Bắc trong công tác nghiên cứu, đào tạo gắn với mục tiêu phát triển nguồn nhân lực tại chỗ phục vụ phát triển địa phương.

- *Khuyến khích sự tham gia của cộng đồng:* giá trị nhân văn của cộng đồng là một trong những yếu tố quan trọng để phát triển kinh tế - xã hội. Cộng đồng các dân tộc ở vùng Tây Bắc có thể dựa vào tinh thần đoàn kết, tương trợ lẫn nhau để tạo ra các mô hình hợp tác xã kiểu mới dựa trên tinh thần tự nguyện, các tổ chức cộng đồng có sự tham gia của người dân trong các hoạt động phát triển kinh tế. Khuyến khích và lôi cuốn sự tham gia của đông đảo người dân vào các dự án phát triển sẽ giúp nâng cao hiệu quả hoạt động và tạo ra niềm tin trong xã hội. Tạo dựng môi trường thuận lợi thông qua việc tổ chức các hoạt động văn hóa, nghệ thuật và thể thao nhằm gắn kết cộng đồng, đồng thời thúc đẩy cộng đồng tích cực tham gia vào các chương trình phát triển kinh tế - xã hội. Cần đề xuất các chính sách hỗ

trợ từ Chính phủ và chính quyền địa phương nhằm khuyến khích việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống, cũng như khuyến khích sáng tạo trong cộng đồng, góp phần nâng cao hiệu quả trong hoạt động kinh tế - xã hội.

- *Phát triển Du lịch văn hóa và sinh thái:* Tây Bắc là nơi sinh sống của nhiều dân tộc thiểu số như Mông, Thái, Mường, Dao, v.v. Mỗi dân tộc đều có những giá trị văn hóa đặc sắc, phong phú như trang phục, lễ hội, nghệ thuật dân gian, phong tục tập quán, v.v. Việc bảo tồn và phát huy các giá trị này không chỉ góp phần giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc mà còn có thể tạo ra những sản phẩm du lịch đặc trưng, thu hút du khách, thúc đẩy kinh tế vùng. Khai thác tiềm năng du lịch văn hóa tại vùng Tây Bắc thông qua việc bảo tồn di sản văn hóa và tổ chức các sự kiện văn hóa đặc sắc. Điều này không chỉ giúp nâng cao nhận thức về giá trị văn hóa mà còn tạo ra nguồn thu nhập cho địa phương. Bên cạnh đó, cần đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng là một yếu tố quan trọng quyết định đến sự phát triển kinh tế - xã hội của vùng. Việc đầu tư xây dựng hệ thống giao thông, điện, nước, trường học, bệnh viện sẽ tạo điều kiện thuận lợi để phát triển các ngành kinh tế như du lịch, nông nghiệp, và công nghiệp tại địa phương. Sự phát triển cơ sở hạ tầng, nhất là hạ tầng giao thông, và hiện nay là hạ tầng công nghệ số cũng sẽ giúp tăng cường kết nối giữa các cộng đồng dân tộc, từ đó tạo cơ hội tăng cường giao lưu văn hóa và phát triển kinh tế. Vùng Tây Bắc có nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú, từ đất đai, rừng, nước đến khoáng sản. Tuy nhiên, việc khai thác tài nguyên này cần đảm bảo tính bền vững, bảo vệ môi trường vì lợi ích lâu dài cho cộng đồng. Các dự án phát triển nông nghiệp bền vững, bảo vệ rừng và đa dạng sinh học, khai thác khoáng sản có trách nhiệm sẽ giúp bảo tồn được giá trị nhân văn của các cộng đồng địa phương trong quá trình phát triển kinh tế. Ngoài việc phát huy các giá trị nội tại, việc kết nối với các vùng khác, các tổ chức trong và ngoài nước, trước hết với hai quốc gia láng giềng gần gũi là Lào và Trung Quốc cũng rất quan trọng. Các mối quan hệ hợp tác trong các lĩnh vực như giáo dục, y tế, kinh tế, du lịch sẽ giúp vùng Tây Bắc học

hỏi kinh nghiệm và tiếp nhận các nguồn lực từ bên ngoài để phục vụ sự phát triển kinh tế – xã hội.

4. Thách thức và những vấn đề đặt ra

- Mặc dù vùng Tây Bắc có một kho tàng văn hóa đa dạng, nhưng các giá trị văn hóa dân tộc truyền thống đang bị mai một dần do sự phát triển của công nghệ và xã hội hiện đại. Thế hệ trẻ, đặc biệt là ở các khu vực đô thị hóa, có xu hướng tiếp thu các giá trị văn hóa ngoại lai mà ít chú trọng giữ gìn những phong tục, tập quán của dân tộc mình. Điều này làm giảm giá trị nhân văn của cộng đồng địa phương, gây khó khăn trong việc khai thác các giá trị này cho phát triển kinh tế, nhất là trong các ngành du lịch, thủ công truyền thống.

- Vùng Tây Bắc có tỷ lệ người dân tộc thiểu số lớn, với một bộ phận không nhỏ vẫn sống chủ yếu nhờ vào nông nghiệp truyền thống, dẫn đến sự thiếu hụt về nguồn nhân lực có trình độ cao. Việc đào tạo và phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao gặp khó khăn vì điều kiện kinh tế - xã hội còn nhiều khó khăn; cơ sở hạ tầng giáo dục chưa phát triển đầy đủ, thiếu các chương trình đào tạo phù hợp với nhu cầu phát triển kinh tế, đặc biệt là trong các lĩnh vực công nghiệp, công nghệ, và dịch vụ.

- Cơ sở hạ tầng tại vùng Tây Bắc chưa phát triển đồng bộ, đặc biệt là hệ thống giao thông, điện, nước và các cơ sở y tế, giáo dục. Điều này gây ra trở ngại lớn trong việc kết nối các vùng miền, hạn chế khả năng khai thác tài nguyên và phát triển các ngành nghề dịch vụ, du lịch. Hơn nữa, với địa hình đồi núi phức tạp, việc xây dựng hạ tầng cũng gặp phải nhiều khó khăn về chi phí và kỹ thuật. Bên cạnh đó, vùng Tây Bắc nằm trong khu vực chịu ảnh hưởng nặng nề của thiên tai như lũ quét, sạt lở đất, hạn hán, ... Những hiện tượng này không chỉ gây thiệt hại về người và tài sản mà còn làm suy giảm nguồn tài nguyên thiên nhiên, ảnh hưởng đến sinh kế của người dân. Trong quá trình phát triển kinh tế, việc khai thác tài nguyên thiên nhiên một cách thái quá có thể làm mất đi các giá trị văn hóa, sinh thái của cộng đồng, dẫn đến những hậu quả lâu dài, như cạn kiệt

nguồn tài nguyên thiên nhiên, suy thoái môi trường và giảm chất lượng cuộc sống của người dân.

- Một trong những khó khăn lớn trong việc phát triển kinh tế – xã hội vùng Tây Bắc là thiếu sự kết nối, hợp tác chặt chẽ giữa các địa phương trong vùng và giữa các vùng miền. Một bộ phận dân cư tại các khu vực miền núi vẫn có tâm lý phụ thuộc vào sự hỗ trợ từ bên ngoài, từ các chính sách hỗ trợ của nhà nước, hoặc các tổ chức phi chính phủ. Điều này làm giảm khả năng tự chủ, tự lực cánh sinh của người dân, hạn chế sáng tạo và phát huy các nguồn lực nội tại của cộng đồng.

Trong những năm gần đây, trước tác động của cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ tư, lực lượng lao động trẻ đang dần tiếp cận với mạng xã hội và việc sử dụng công nghệ giúp lan tỏa các giá trị bản sắc văn hóa tốt đẹp của địa phương Tây Bắc đã và đang trở nên phổ biến. Cùng với các mạng xã hội phổ biến như Facebook, Youtube, Instagram, Tiktok trở thành một mảnh đất màu mỡ, tiềm năng để các bạn trẻ khai thác, quảng bá, giới thiệu những nét đẹp văn hóa dân tộc, vùng miền [9]. Bên cạnh những cách làm sáng tạo của một bộ phận giới trẻ trong việc duy trì và phát huy các giá trị văn hóa của địa phương, một lực lượng lao động trẻ khác có xu hướng di cư đến các địa phương khác để tìm kiếm việc làm và thu nhập tốt hơn.

Một trong những thách thức đặt ra chính là việc ai, chủ thể nào sẽ là người tiếp tục phát huy các giá trị nguồn lực xã hội – nhân văn của các địa phương vùng Tây Bắc? Sự chủ động, sáng tạo của thế hệ trẻ cần được định hướng để các giá trị văn hóa bản địa mãi được duy trì và phát huy một cách bền vững. Để vượt qua những khó khăn này, cần có sự đầu tư mạnh mẽ vào giáo dục, hạ tầng cơ sở, bảo vệ môi trường, đồng thời nâng cao nhận thức và khả năng tự lực của cộng đồng, đặc biệt là đối với thế hệ trẻ. Các chính sách phát triển cũng cần đảm bảo tính đồng bộ, công bằng và bền vững, đồng thời khuyến khích sự tham gia của người dân trong việc phát triển cộng đồng. Việc phát huy các giá trị nguồn lực xã hội - nhân văn phục vụ phát triển kinh tế - xã hội vùng Tây Bắc là một nhiệm vụ quan trọng, đòi hỏi sự tham gia tích cực và đồng bộ của nhiều chủ thể khác nhau. Sự chủ động tham gia và phối hợp giữa các

bên liên quan sẽ đảm bảo việc phát triển bền vững vùng Tây Bắc, giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa, nhân văn, đồng thời thúc đẩy phát triển kinh tế và nâng cao chất lượng cuộc sống cho người dân. Tuy nhiên, các nội dung về phát huy giá trị nguồn lực xã hội - nhân văn trong phát triển kinh tế - xã hội cần được cụ thể hóa trên điều kiện từng địa phương của vùng Tây Bắc, tránh tình trạng rập khuôn máy móc trong phát triển nguồn lực, gây lãng phí nguồn lực và hạn chế tốc độ phát triển.

5. Kết luận

Nguồn lực xã hội - nhân văn được coi là yếu tố cốt lõi trong sự phát triển kinh tế - xã hội. Các kết quả nghiên cứu cho thấy, nguồn lực này không chỉ bao gồm tài nguyên con người mà còn phản ánh những giá trị văn hóa, truyền thống và tinh thần đoàn kết của cộng đồng. Việc phát huy nguồn lực nhân văn sẽ giúp duy trì các giá trị nhân bản, tạo ra động lực để phát triển kinh tế và góp phần vào sự ổn định xã hội.

Các giá trị nguồn lực xã hội - nhân văn không chỉ là nền tảng cho sự phát triển kinh tế mà còn là yếu tố quyết định đến sự bền vững và cân bằng trong quá trình phát triển của mỗi quốc gia, khu vực. Để phát huy các giá trị nguồn lực xã hội - nhân văn trong phát triển kinh tế - xã hội vùng Tây Bắc, cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa Chính phủ, chính quyền địa phương, cộng đồng và các tổ chức xã hội. Những giải pháp được xem như những gợi ý chính sách, góp phần thúc đẩy quá trình đẩy mạnh phát triển kinh tế - xã hội, tạo nền tảng vững chắc cho sự phát triển bền vững của khu vực có vị trí quan trọng đặc biệt này trong “kỷ nguyên vươn mình của dân tộc” ta.

Tài liệu tham khảo

- [1] Bui An, The Economy of the Northwestern Provinces: Positive Changes but Expectations Not Yet Met, Online Journal of Nature and Environment, <https://thienhienmoitruong.vn/kinh-te-cac-tinh-tay-bac-nhieu-chuyen-bien-tich-cuc-nhung-van-chua-dat-ky-vong.html>, 2023 (accessed on: September 10th, 2024) (in Vietnamese).
- [2] Politburo, Resolution on the Development Orientation for Socio-Economic Growth and Ensuring National Defense and Security in the Midlands and Northern Mountainous Region until 2010 (No. 37-NQ/TW dated July 1), Hanoi, 2004 (in Vietnamese).
- [3] Prime Minister, Decision No. 79/2005/QĐ-TTg dated April 15, 2005, by the Prime Minister, issuing the Action Program for the Implementation of Resolution No. 37-NQ/TW by the Politburo on Socio-Economic Development and Ensuring National Defense and Security in the Midlands Region, 2005 (in Vietnamese).
- [4] Politburo, Conclusion No. 26-KL/TW Dated August 2, 2012, on Continuing the Implementation of Resolution No. 37-NQ/TW dated July 1, 2004, of the 9th Politburo on the Development Orientation for Socio-Economic Growth and Ensuring National Defense and Security in the Midlands and Northern Mountainous Region until 2020, 2012 (in Vietnamese).
- [5] Prime Minister, Decision No. 1064/QĐ-TTg by the Prime Minister: Approval of the Master Plan for Socio-Economic Development in the Midlands and Northern Mountainous Region until 2020, 2013 (in Vietnamese).
- [6] Ministry of Agriculture and Rural Development, Decision No. 5018/QĐ-BNN-TT (2021) on the Sustainable Development Plan for Fruit Crops in the Northwestern Provinces by 2030, Aiming to Enhance the Economic Value of Agricultural Products and Improve the Livelihoods of Residents, 2021 (in Vietnamese).
- [7] M. Lam, H. Chau, Overcoming “Delays” in Development in the Northwestern Region, Nhan Dan Online Newspaper, <https://nhandan.vn/khac-phuc-do-tre-trong-phat-trien-o-dia-ban-tay-bac-post773026.html>, 2024 (accessed on: September 10th, 2024) (in Vietnamese).
- [8] T. Ha, H. Trang, Developing Human Resources Among Ethnic Minorities in the Northwestern Region, State Organization Magazine, <https://tcnn.vn/news/detail/54606/Phat-trien-nguon-nhan-luc-nguoi-dan-toc-thieu-so-tai-vung-Tay-Bac.html>, 2022 (accessed on: September 10th, 2024) (in Vietnamese).
- [9] Kim Anh, Hot TikTok in Highland Areas - The Ambassadors of Connection, Ethnic and Development Newspaper, <https://baodantoc.vn/hot-tiktoker-o-vung-cao-nhung-su-gia-ket-noi-1656988158861.htm>, 2022 (in Vietnamese).